

УДК: 378.14:796.071.4(477)

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ-ВИКЛАДАЧІВ З
ВЕСЛУВАННЯ АКАДЕМІЧНОГО ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У РІЗНИХ ВНЗ
УКРАЇНИ**

А.М. ДИМОВА, старший викладач, завідувач кафедри,

К.В. ДИМОВ, викладач,

А.В. ДИМОВ, викладач

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

E-mail: odesit60@yandex.ua

Анотація. Авторами проведений теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури з означеної проблеми. Джерельну базу теоретичного дослідження склали праці провідних науковців в галузі педагогіки, сучасні дисертаційні дослідження, наукові збірники, періодичні та біографічні видання.

Авторами встановлено, що майбутній тренер-викладач по закінченню вищого навчального закладу повинен оволодіти знаннями з основних історичних етапів, напрямків й проблем розвитку фізичної культури й спорту (на прикладі веслування академічного); соціальних функцій фізичної культури та спорту у сучасному суспільстві; політичних, соціальних, економічних, юридичних, етичних, естетичних, психолого-педагогічних аспектів сучасної фізкультурно-спортивної діяльності; української та іноземної мови на рівні, що забезпечує спілкування з людьми й роботу з документами та ін.

Задля з'ясування деяких особливостей формування готовності тренера-викладача з веслування академічного до майбутньої професійної діяльності здійснено анкетування 102 студентів вищих навчальних закладів України. На основі аналізу результатів відповідей опитаних студентів вищих навчальних закладів України, виявлено, що переважна більшість (47,06%) респондентів не достатньо володіє знаннями про сутність, мету, завдання й зміст професійної діяльності тренера-викладача з веслування академічного.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні та з'ясуванні інших аспектів формування готовності тренера-викладача до майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: освіта, професійна підготовка, професійна діяльність, тренер-викладач з веслування академічного.

Актуальність (Introduction). Процеси модернізації вищої освіти в Україні на сучасному етапі розвитку економічних відносин здійснюються у напрямі світової інтеграції, глобалізації, демократизації та гуманізації. Потреби сучасного суспільства всебічно розвиненої країни вимагають від вищих навчальних закладів розробки та впровадження у процес професійної підготовки майбутніх фахівців перспективних моделей такої підготовки.

Формування готовності фахівця до майбутньої професійної діяльності повинно бути спрямовано перш за все на розвиток творчої самостійної особистості, яка б усвідомлювала необхідність навчання упродовж життя, професійно мобільної та гнучкої згідно швидкозмінних економічних і суспільних процесів та явищ, здатної до конкурентної боротьби на ринку праці. Усе це стосується також і професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів з веслування академічного.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and

publications). У провідній тенденції розвитку вітчизняної професійної освіти, належної вплинути на всі складові змісту підготовки фахівця – на визначення цілей, планування, наповнення програм, на методи й засоби навчання, поводження суб'єктів освітнього процесу, на оцінку ступеня готовності до трудової діяльності та інше, Н. Зволинська та В. Маслов [1] вбачають за доцільне виокремити посилення особистісної функції поряд з традиційною основною – соціальною функцією змісту освіти.

С. Михаць [3] визначає поняття «освіта» як «соціально-економічні відносини між людьми у всіх сферах суспільного відтворення, які виникають з приводу навчання, виховання, підготовки робочої сили відповідних кваліфікаційних рівнів для різних галузей, що здійснюється спеціальними організаціями, закладами та установами державної, колективної та приватної форм власності».

Зміст освіти, як зазначає Г. Селевко [4], збагачується новими процесуальними вміннями, розвитком здібностей оперуванням інформацією, творчим рішенням проблем науки й ринкової практики з акцентом на індивідуалізацію утворювальних програм.

Ринкова економіка висунула нові вимоги не тільки до змісту професійної підготовки майбутніх фахівців, а й до особистості студента. За ствердженням С. Кульневича [2], необхідними компонентами особистісно-орієнтованої реконструкції навчального процесу у професійній фізкультурній освіті повинні стати: свідомість, особистісний досвід, особистісний зміст, самоорганізація, особистісна творчість, культура взаєморозуміння, діалогове спілкування, цінності партнерства, педагогічної підтримки, творчого співробітництва.

Освіта сьогодні активно перебудовується як особистісно орієнтована або індивідуально-розвиваюча й ставить перед дослідниками багато питань. Педагогічна реальність зіштовхується з проблемою екстенсивного росту знань, що приводить до необхідності перебудови системи освіти таким чином, щоб особистість могла вмістити в себе увесь простір знання, що збільшився. На сучасному етапі теорія освіти повинна збагатитися необхідним компонентом – особистісною освітою. Тобто такою освітою, що зможе надати не тільки суму знань, а й створити «простір осмислення» цього знання, можливість осмислення самої особистості у світі знань.

Зміна парадигми освіти, на думку В. Серікова [5], не означає відмови від «знаннєвої освіти». Ми погоджуємося з автором, який переконаний, що цей перехід припускає обов'язкове включення супутнього й розвиваючого компонента – «особистісної освіти», оскільки яким би не був набір навчальних дисциплін, усе визначає світорозуміння й світогляд педагога.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження, з'ясовано, що майбутній тренер-викладач по закінченні вищого навчального закладу повинен оволодіти такими знаннями: з основних історичних етапів, напрямків й проблем розвитку фізичної культури й спорту, як органічної частини соціальної системи й загальнолюдської культури; соціальних функцій фізичної культури та спорту у сучасному суспільстві; політичних, соціальних, економічних, юридичних, етичних, естетичних, психолого-педагогічних аспектів сучасної фізкультурно-спортивної діяльності; основних законів розвитку природи та всіх сфер діяльності; сутності людини, ролі особистості в історичному процесі й суспільних відносинах, характерних для сучасної цивілізації; української та іноземної мови на рівні, що забезпечує спілкування з людьми й роботу з документами.

Стосовно спеціальної підготовленості, А. Третяк запевняє [6], що майбутній тренер-викладач по закінченні вищого навчального закладу повинен мати рівень загальної фізичної підготовки, достатній для виживання в екстремальних умовах; навички надання першої медичної допомоги при різних травмах й ушкодженнях; навички

подолання негативних наслідків стресу різними, у тому числі, й змагальними ситуаціями; навички організації тренувальної, змагальної, педагогічної роботи, відпочинку різних груп населення, подолання критичних ситуацій. Щодо практичної професійної підготовленості, автор вважає, що майбутній тренер-викладач по закінченні вищого навчального закладу повинен знати методи проведення та організації занять з фізичної культури, спортивних тренувань, рекреаційних і реабілітаційних занять, лікарсько-педагогічного контролю при проведенні занять, тренувань, змагань; уміти по найпростішим функціональним показникам, ознакам перетренованості, втоми й перенапруги у польових умовах визначити ступінь готовності до занять учнів і спортсменів; підготувати індивідуальний графік занять для кожного учня й спортсмена з урахуванням стану здоров'я, віку, статі, рівня тренованості; організовувати змагання й суддівство, забезпечити їх безпечне проведення; вести планувальну та звітну документацію за усіма видами майбутньої професійної діяльності.

У процесі навчання майбутніх тренерів-викладачів з веслування академічного у вищих навчальних закладах повинні формуватися такі індивідуальні якості, як самостійність, відповідальність, здатність адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі. Для вирішення позначених завдань потрібно створити механізм формування зазначених якостей у студентів, а також потрібна наявність відповідного корпусу викладачів, здатних разом з тими, що навчаються, цей механізм реалізовувати.

Робота виконана відповідно до плану НДР Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

Мета (Purpose). Мета дослідження полягала у з'ясуванні деяких особливостей формування готовності тренера-викладача з веслування академічного до майбутньої професійної діяльності у вищих навчальних закладах.

Основні завдання дослідження:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну літературу відповідно до обраної теми.
2. Розкрити деякі особливості формування готовності тренера-викладача з веслування академічного до майбутньої професійної діяльності у вищих навчальних закладах.

Методи (Methods). В рамках дослідження використовувалися методи ретроспективного аналізу, сходження від конкретного до абстрактного. Джерельну базу теоретичного дослідження склали праці провідних науковців в галузі педагогіки, сучасні дисертаційні дослідження, наукові збірники, періодичні та біографічні видання.

Результати (Results). З метою з'ясування особливостей формування готовності тренера-викладача з веслування академічного до майбутньої професійної діяльності, нами було проведено дослідження студентів вищих навчальних закладів України за спеціально розробленою анкетой.

У дослідженні брали участь 102 студента вищих навчальних закладів, зокрема 19 студентів Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова (НПУ імені М. Драгоманова), 11 студента Львівського державного університету фізичної культури (ЛДУФК), 12 студентів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (ВДПУ імені Михайла Коцюбинського), 13 студент Запорізького національного університету (ЗНУ); 12 студентів Чорноморського національного університету імені Петра Могили (ЧНУ); 13 студент Волинського національного університету імені Лесі Українки (ВНУ імені Лесі Українки); 12 студентів Харківської державної академії фізичної культури (ХДАФК); 10 студентів Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту (ПДАФКіС).

Проаналізувавши відповіді на запитання анкети «Чи вважаєте Ви за необхідне здійснювати у вищих навчальних закладах України підготовку майбутніх тренерів-викладачів до професійної діяльності?», ми з'ясували, що з 102 респондентів повніс-

тю вважають за необхідне здійснювати у вищих навчальних закладах України підготовку майбутніх тренерів-викладачів до професійної діяльності 78,43% студентів, частково – 11,76% студентів, не вважають – 5,88%, важко було відповісти – 3,92% студентів.

Відповіді на запитання анкети «Наскільки Ви особисто підготовлені для діяльності у якості тренера-викладача з веслування академічного?» засвідчили, що з 102 студентів вважають себе повністю особисто підготовленими для діяльності у якості тренера-викладача 15,69% студентів, частково підготовленими – 62,75%, не підготовленими – 9,80% студентів, важко було відповісти – 11,76% респондентів. Рисунок вдало демонструє зазначені вище результати відповідей студентів на запитання анкети.

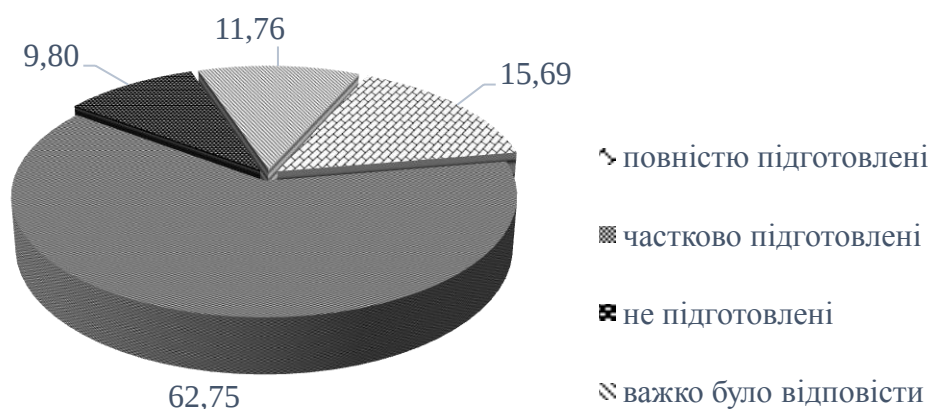

Рисунок 1. Розподіл опитаних респондентів, наскільки вони особисто підготовлені для діяльності у якості тренера-викладача з веслування академічного (%)

На питання анкети «Наскільки Ви задоволені наявним навчально-методичним забезпеченням, необхідним Вам для майбутньої професійної діяльності у якості тренера-викладача з веслування академічного?» відповіді студентів були такими: з 102 студентів повністю задоволені наявним навчально-методичним забезпеченням, необхідним для майбутньої професійної діяльності у якості тренера-викладача 24,51% студентів, частково – 52,94%, не задоволені – 14,71% студентів, важко було відповісти – 7,84% студентів.

Отже, на жаль, ми можемо констатувати, що переважна кількість, а саме 52,94% опитаних респондентів вищих навчальних закладів лише частково задоволені наявним навчально-методичним забезпеченням, необхідним для майбутньої професійної діяльності у якості тренера-викладача з веслування академічного.

Аналіз даних таблиці, у якій наведені результати відповідей на запитання анкети «Чи володієте Ви знаннями про види діяльності, які повинен виконувати тренер-викладач з веслування академічного?» засвідчив, що з 102 респондентів володіють знаннями про види діяльності, які повинен виконувати тренер-викладач 25,49% студентів, володіють, але недостатньо – 60,78%, не володіють такими знаннями – 7,84% студентів, важко було відповісти – 5,88% студентів. У той же час володіють необхідними знаннями 15,79% студентів НПУ імені М. П. Драгоманова, 45,45% респондентів ЛДУФК, 16,67% студентів ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 25% студентів ЗНУ,

38,46% студентів Чорноморського національного університету імені Петра Могили, 15,38% студентів ВНУ імені Лесі Українки, 25,00% респондентів Харківської державної академії фізичної культури та 30,00% студентів Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту.

Отже, на підставі результатів анкетування з'ясовано, що найвищий показник серед опитаних студентів, які володіють знаннями про види діяльності, які повинен виконувати тренер-викладач, має Львівський державний університет фізичної культури (відповідно – 45,45% студентів), що на 19,96% перевищує середній показник опитаних респондентів.

На запитання «Чи володієте Ви знаннями про кваліфікаційні категорії, які присвоюються тренерам-викладачам?» результати відповідей студентів розподілилися таким чином: з 102 студентів володіють знаннями про кваліфікаційні категорії, які присвоюються тренерам-викладачам 20,59% студентів, володіють, але недостатньо – 50,98% респондентів, не володіють – 24,51%, важко було відповісти – 3,92% студентів.

1. Показник кількості студентів, опитаних щодо володіння знаннями про види діяльності, які повинен виконувати тренер-викладач з веслування академічного (%)

Відповідь	Загальний показник (осіб)	Вищий навчальний заклад							
		НПУ імені М. Драгоманова	ЛДУФК	ВДПУ імені Михайла Коцюбинського	ЧНУ	ЗНУ	ВНУ імені Лесі Українки	ХДАФК	ПДАФКІС
	102	19	11	12	13	12	13	12	10
Так, володію	25,49	15,79	45,45	16,67	38,46	25,00	15,38	25,00	30,00
Володію, але недостатньо	60,78	73,68	54,55	58,33	53,85	66,67	53,85	66,67	60,00
Ні, не володію	7,84	5,26	0,00	16,67	7,69	8,33	15,38	8,33	10,00
Важко відповісти	5,88	5,26	0,00	8,33	0,00	0,00	15,38	0,00	0,00

Підсумковий аналіз результатів відповідей студентів на запитання анкети «Чи володієте Ви знаннями про сутність, мету, завдання й зміст професійної діяльності тренера-викладача з веслування академічного?» засвідчив, що з 102 респондентів

володіють знаннями про сутність, мету, завдання й зміст професійної діяльності тренера-викладача 34,31% студентів, володіють, але недостатньо – 47,06% респондентів, не володіють – 7,84%, важко було відповісти – 10,78% студентів.

Отже, на основі аналізу результатів відповідей опитаних студентів вищих навчальних закладів України, ми переконались, що переважна більшість, а саме 47,06% респондентів, не достатньо володіє знаннями про сутність, мету, завдання й зміст професійної діяльності тренера-викладача.

Висновки і перспективи (Discussion). На основі теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури з означеної проблеми та проведеного анкетування студентів вищих навчальних закладів України щодо з'ясування деяких особливостей формування готовності тренера-викладача з веслування академічного до майбутньої професійної діяльності, ми переконались, що професійна підготовка майбутніх фахівців не відповідає сучасним вимогам та тенденціям, які мають враховуватися при організації процесу такої підготовки. Нами визначено, що у процесі підготовки тренера-викладача з веслування академічного до майбутньої професійної діяльності у вищих навчальних закладах повинні формуватися такі індивідуальні якості, як самостійність, відповідальність, здатність адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі. Вирішення цих питань ми вбачаємо у створенні механізму формування та розвитку зазначених якостей у студентів, а також побудові відповідного корпусу викладачів, здатних разом з майбутніми тренерами-викладачами реалізовувати цей механізм.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні та з'ясуванні інших аспектів формування готовності тренера-викладача з веслування академічного до майбутньої професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Квалификационная характеристика выпускника системы высшего физического образования / В.И. Маслов, Н.Н. Зволинская, В.М. Корнилов [и др.] // Вестник учебных заведений физической культуры. 2004. № 1 (2). С. 2-13.
2. Кульневич, С.В. Бондаревская Е.В. Парадигмальный подход к разработке содержания ключевых педагогических компетенций. Педагогика. 2004. №10. С. 23-31.
3. Мухачь, С.О. Роль освіти як фактора економічного зростання в умовах перехідної економіки : автореф. дис. ... канд. економ. наук: 08.01.01 / Київський Національний економічний університет, 2004. 34 с.
4. Селевко, Г.К. Современные образовательные технологии : учеб. пособие для пед. вузов и ин-тов повышения квалификации. Москва : Народное образование, 1998. 255 с.
5. Сериков, В.В. Природа педагогической деятельности и особенности профессионального образования педагога / Педагогика. 2010. №5. С. 29-36.
6. Третьяк, А.Н. Модель деятельности и личности современного тренера-преподавателя. / Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. 2009. №5. С. 263-266.

References

1. Maslov, V.I., Zvolinskaya, N.N., Kornilov, V.M. (2004). Kvalifikacionnaya harakteristika vypusknika sistemy vysshego fizkul'turnogo obrazovaniya [Qualification characteristics of the graduate of the system of higher physical education]. Bulletin of educational institutions of physical cultur, 1(2), 2-13.
2. Kul'nevich, S.V., Bondarevskaya, E.V. (2004). Paradigmal'nyj podhod k razrabotke soderzhaniya klyuchevyh pedagogicheskikh kompetencij [Paradigmatic approach to designing the content of the key pedagogical competences]. Pedagogy, 10, 23-31.

3. Mihac', S.O. (2004). Rol' osviti yak faktora ekonomichnogo zrostannya v umovah perekhidnoï ekonomiki [The role of education as factor of economic growth in a transition economy]. Kyiv national economic University. Kyiv. 34.

4. Selevko, G.K. (1998). Sovremennnye obrazovatel'nye tekhnologii [Modern educational technology]. Education. Moscow. 255.

5. Serikov, V.V. (2010). Priroda pedagogicheskoy deyatel'nosti i osobennosti professional'nogo obrazovaniya pedagoga [The nature of teaching and vocational education teacher]. Pedagogy, 5, 29-36.

6. Tret'yak, A.N. (2009) Model' deyatel'nosti i lichnosti sovremennogo trenera-prepodavatelya [Model activities and personality of the modern coach]. Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports, 5, 263-266.

ФОРМИРОВАНИЕ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ ТРЕНЕРОВ-ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ПО ГРЕБЛЕ АКАДЕМИЧЕСКОЙ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РАЗЛИЧНЫХ ВУЗАХ УКРАИНЫ

А.Н. Дымова, К.В. Дымов, А.В. Дымов

Аннотация. Авторами проведен теоретический анализ психолого-педагогической литературы по обозначенной проблеме. Источниковую базу теоретического исследования составили труды ведущих ученых в области педагогики, современные диссертационные исследования, научные сборники, периодические и библиографические издания.

Авторами установлено, что будущий тренер-преподаватель по окончании высшего учебного заведения должен овладеть знаниями основных исторических этапов, направлений и проблем развития физической культуры и спорта (на примере гребли академической); социальных функций физической культуры и спорта в современном обществе; политических, социальных, экономических, юридических, этических, эстетических, психолого-педагогических аспектов современной физкультурно-спортивной деятельности; украинского и иностранного языка на уровне, обеспечивающем общение с людьми и работу с документами и др.

Для выяснения некоторых особенностей формирования готовности тренера-преподавателя по гребле академической к будущей профессиональной деятельности осуществлено анкетирование 102 студентов высших учебных заведений Украины. На основе анализа результатов ответов опрошенных студентов высших учебных заведений Украины, выявлено, что подавляющее большинство (47,06%) респондентов не достаточно владеет знаниями о сущности, цели, задачах и содержании профессиональной деятельности тренера-преподавателя по гребле академической.

Перспективы дальнейших исследований видим в изучении и выяснении других аспектов формирования готовности тренера-преподавателя к будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: образование, профессиональная подготовка, профессиональная деятельность, тренер-преподаватель по гребле академической.

FORMATION OF READINESS OF FUTURE COACHES-INSTRUCTORS OF ROWING FOR PROFESSIONAL ACTIVITY IN VARIOUS HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE

A.M. Dymova, K.V. Dymov, A.V. Dymov

Abstract. The authors carried out a theoretical analysis of psychological and pedagogical literature on the identified problem. The source of the theoretical research was the works of the leading scientists in the field of pedagogy, modern thesis researches,

scientific collections, periodicals and biographies. The authors found that the future coach-instructor after graduating from higher education institution should master knowledge about the main historical stages, directions and problems of the development of physical culture and sports, as an organic part of the social system and the common human culture; social functions of physical culture and sport in modern society; political, social, economic, legal, ethical, aesthetic, psychological and pedagogical aspects of modern physical culture and sports activities; basic laws of development of nature and all spheres of activity; human nature, role of personality in the historical process and social relations, typical for modern civilization; Ukrainian and foreign language at the level that provides communication with people and paperwork management.

In order to clarify some of the peculiarities of the formation of the readiness of a coach-instructor of rowing for future professional activities, the polling of 102 students of higher educational institutions of Ukraine, namely, National Pedagogical University named after M. Drahomanov, Lviv State University of Physical Culture, Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsiubynskyi, Zaporizhya National University, Petro Mohyla Black Sea National University, Volyn National University of Lesia Ukrainka, Kharkiv State Academy of Physical Culture, Prydniprovsk State Academy of Physical Culture and Sports, was carried out.

The authors found that 78.43% of the students fully consider it necessary to carry out training of future coaches-instructors in the higher educational institutions of Ukraine for professional activity, 11.76% of students - consider it partly necessary, 5.88% - consider it necessary, 3.92% of the students are undecided among 102 respondents. 15.69% of the students consider themselves totally personally trained as coaches-instructors, 62.75 % - partly trained, 9.80% - non-trained, 11.76% of respondents are undecided. 24,51% of the students were completely satisfied with the available learning and teaching support material required for future professional activity as a coach-instructor, 52,94% - partially satisfied, 14,71% - unsatisfied, 7,84% are undecided. 25,49% of the students have knowledge about the types of activity that a coach-instructor should do, 60,78% - have, but not enough, 7,84% - do not have, 5,88% are undecided. 20,59% of the students have knowledge about the qualification categories assigned to coaches-instructors, 50,98% - have, but not enough, 24,51% - do not have, 3,92% are undecided. 34,31% of the students have knowledge about the essence, purpose, task and content of the professional activity of the coach-instructor, 47,06% - have, but not enough, 7,84% - do not have, 10,78% - are undecided.

Thus, based on the analysis of the results of the answers of the interviewed students of higher educational institutions of Ukraine, it was revealed that the overwhelming majority (47.06%) of respondents does not have enough knowledge about the essence, purpose, tasks and content of the professional activity of the coach-instructor of rowing.

The authors determined that in the process of preparation of a coach-instructor of rowing for the future professional activity in higher educational institutions, the individual qualities such as independence, responsibility, ability to adapt to changes in the external environment, should be formed. We believe that these issues may be resolved by creation of a mechanism for the formation and development of these qualities in students, as well as the construction of an appropriate team of teachers who can implement this mechanism together with future coaches-instructors.

We believe that the further research should be dedicated to the study and clarification of other aspects of forming the coach-instructor's readiness for future professional activity.

Keywords: education, professional training, professional activity, coach-instructor of rowing.